

اصغر کفشچیان مقدم *

کریم اله خانی **

تاریخ دریافت: ۹۹،۱،۱۷

تاریخ پذیرش: ۹۹،۳،۲۰

ضرورت بهره گیری از دیوارهای کاذب در دیوارنگاری شهری

چکیده

بیان مسئله: دیوارنگاری به عنوان رسانه ای کهن با بهره گیری از رشد تکنولوژی و قابلیت های بیانی مواد و متریال های جدید می تواند در بهتر شدن و هدفمندی فضای شهر نقش اساسی داشته باشد. در این میان توسعه روش های خلاق در طراحی دیوار کاذب به عنوان بستری برای دیوارنگاره های هماهنگ با محیط و معماری حاکم بر آن، ایجاد می کند که مطالعه جامعی در خصوص ضرورت این امر، یعنی استفاده از دیوارهای کاذب، در دیوارنگاری شهری به عنوان رابط بصری (دیوارنگاره)، میان کالبد شهر و شهروندان انجام گیرد. با توجه به این ضرورت، چپستی دیوارهای کاذب شهری و چگونگی اجرای آن در فضای شهری مسئله این تحقیق است.

هدف: شناخت قابلیت های دیوار نگاری های کاذب شهری در راستای توسعه این فضاها در محیط شهری ست.

روش پژوهش: این پژوهش کیفی و از نظر هدف کاربردی است که به شیوه و توصیف تحیل با استناد به منابع کتابخانه ای و تصویری که برخی از آن ها به صورت میدانی تهیه شده است، ارائه می شود.

یافته ها: دیوار کاذب شهری، دیواری مستقل از معماری و محیط، در عین حال به لحاظ کیفی وابسته به آن است که ریشه آن را می توان در اقلیم ها و فرهنگ های کهن و بومی مناطق مختلف مانند زندگی بدوی قبیله ها و حتی عشایر کنونی جست؛ ضرورت وجود این دیوارها در زندگی امروز، حاصل رشد تکنولوژی و صنعت در زندگی شهری است.

کلیدواژه:

شهر، هنر شهری، دیوارنگاری شهری، دیوار کاذب

دانشیار دانشکده هنرهای تجسمی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران*

kafshchi@ut.ac.ir

مدرس دانشکده هنر، دانشگاه باهنر کرمان، کرمان**

alahkhani@yahoo.com

مقدمه

نقاشی دیواری به عنوان رسانه‌ای کهن که در بسیاری موارد ارتباط مستقیم با شهر و شهروندان دارد. از آنجا که یک دیوارنگاره در محیط شهری و امروزی باید با انسان عصر خود در تعامل باشد یقیناً نیازمند بهره‌گیری از تکنولوژی و قابلیت‌های بیانی مواد و متریال‌های جدید است. دیوارها بخش اعظمی از پیکره شهر را شکل می‌دهند که رابطه معناداری با دیوارنگاره، کالبد شهر و شهروند دارند. به نظر می‌آید امروزه محدودیت در انتخاب دیوارهای وابسته به معماری برای حرکت به سمت فعال شدن محیط‌های شهری و دیوارنگاری، مانعی است که بررسی دقیق‌تری را از سوی مسئولین ذیربط و هنرمندان طلب می‌کند. از آنجا که تغییر در ساختار معماری شهرها منجر به تنوع نوع دیوارها شده ضرورت مطالعه روی بستر دیوارنگاری‌های شهری و ایجاد دیوارهای خاص و متناسب با محیط و معماری حاکم بر آن (دیوارهای کاذب) می‌تواند بیشتر مورد توجه هنرمندان باشد. پژوهش حاضر با محوریت «ضرورت بهره‌گیری از دیوارهای کاذب در دیوارنگاری شهری» قصد دارد، تا با شناسایی ظرفیت‌ها و کارایی‌های محیط و فراهم آوردن بستری مناسب به خلق دیوارهای بدیع و غیر وابسته به معماری برای دیوارنگاری شهری بپردازد. بنابراین در این تحقیق هرکجا که از ایجاد فضای بصری کاذب در دیوارنگاری شهری صحبت به میان آید، مقصود ضرورت خلق دیوارهایی است برای دیوارنگاری شهری که در عین استقلال از محیط، هماهنگی کامل با معماری محیط و مخاطب را داشته باشند. لذا در این پژوهش به طور عمده به این سؤالات که دیوار کاذب و ضرورت خلق آن‌ها در فضای شهری چیست؟ پاسخ داده می‌شود.

روش پژوهش

این پژوهش، کیفی و از نظر هدف، کاربردی است که به شیوه توصیفی تحلیلی با استناد به منابع کتابخانه‌ای و تصویری که در برخی موارد به صورت میدانی مطالعه و ارائه شده است.

پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌های بسیاری در زمینه دیوارنگاره‌های شهری بر روی دیوارهای وابسته به معماری انجام شده است. در مطالعات انجام شده در کتب و مقالات اغلب پژوهش‌ها به موضوع‌هایی در خصوص ویژگی‌های نقاشی دیواری، مواد و مصالح در نقاشی دیواری معاصر، تزئینات دیواری در معماری، بازنمایی تزئینات شهری و دیوارنگاری و ... پرداخته‌اند. در این تحقیق‌ها بسیار دقیق به پیوستگی نقاشی دیواری با ساختار زیباشناسانه معماری معاصر و همچنین وجوه مختلف دیوارنگاره‌ها، بیان خصوصیات و قابلیت نقاشی دیواری و رابطه آن با محیط شهری پرداخته شده است. اما آنچه در فضای شهری امروز نیازمند توجه بیشتری است، جانمایی دیوارهای کاذب به عنوان بستری برای دیوارنگاری در محیط‌های شهری است که به نظر می‌رسد تاکنون به آن پرداخته نشده است. لذا ضرورت ایجاد دیوارهای خاص و مستقل از معماری در محیط‌های بیرونی و فضای پارک‌ها و ... به منظور خلق دیوارنگاره‌هایی نو در تعامل با محیط شهری و مخاطب امروزی حائز اهمیت است.

دیوارنگاری شهری

دیوار در دوره‌های مختلف و فرهنگ‌های گوناگون با توجه به امکانات اقتصادی، مقتضیات بومی- قومی، شرایط اقلیمی و... شکل می‌گیرد که به لحاظ کمی و کیفی تنوع پذیر است. این تنوع را نه تنها در شکل دیوارها، ثابت بودن، متحرک بودن، بزرگی یا کوچکی دیوار، منظم و غیرمنظم بودن و یا عمود، مورب و موازی بودن آن با خط افق، بلکه می‌توان در مواد و متریال و تکنولوژی ساخت آن‌ها نیز مشاهده نمود. پس این مفهوم از دیوار در دیوار نگاره، نقشی عملگرا دارد که قرار است به عنوان بستری مناسب در تعامل با مخاطب، محیط، فضا به عنوان اثری محیطی و شهری برای انتقال پیام و یا زیبایی خاصی در راستای هویت بصری و هویت شهری ایفای نقش نماید. در حوزه هنرهای تجسمی تعریف دیوار می‌تواند وجه دیگری نیز به خود بگیرد و آن کارکردی مازاد بر کاربری مرسوم دیوار که در لغت‌نامه هخدا از آن به عنوان حصار یاد شده است. از این حیث، ساختار بصری دیوار و دیوارهای اهمیت یافته و ساختار کمی و کیفی دیوار می‌تواند به طور خاص به عنوان بستر و کادر نقاشی دیوار در محیط شهری مورد بررسی قرار گیرد که مستلزم رعایت اصول خاصی است. در فضاهای شهری گاه برحسب نیاز، دیوارها به گونه‌ای طراحی می‌شوند که دارای قابلیت‌های متفاوت و خاصی هستند که این (قابلیت‌ها) تا حد یک ویژگی خاص پیش می‌روند. برای مثال دیوارهای کاذب یا غیر وابسته به معماری که در فضای شهری به منظور زیبایی در پارک‌ها یا محیط‌های عمومی ایجاد می‌شوند، قابلیت رشد و تغییر دارند و یا دیوارهای متحرک از قبیل اتوبوس ها و قطارهای شهری که قابلیت حرکت و سکون در آن‌ها یک اصل کاربردی است که خود حائز اهمیت بوده و یقیناً از شرایط خاصی در جایگاه یک دیوار و بستر برای دیوارنگاری برخوردارند. اما آنچه مسلم است وابستگی همه این موارد به یک مکان یا فضای شهری است، بنابراین دیوارنگاری شهری را باید نقاشی دیوارهایی دانست که برای شهر و در رابطه مستقیم با فضاهای شهری و مکان ویژه شکل می‌گیرند. آنچه در تعاریف گوناگون از نقاشی دیواری مشترکاً به آن پرداخته شده است و در یک جمع بندی کلی حاصل می‌آید، این است که در نقاشی دیواری اصالت با متریال و موضوع نبوده و آنچه اصالت دارد در حلقه اول کاربرد دیوار و سپس هماهنگی میان اثر، مخاطب و محیط است که در دیوارنگاری شهری این سه مولفه (اثر، مخاطب، محیط) خاص شهر می‌شوند که توجه به رعایت ویژگی‌های هنر شهری و عوامل بنیادین در دیوارنگاری شهری و ویژگی‌های آن از اهمیت بسیار زیادی برخوردارند.

عوامل بنیادین دیوارنگاری شهری

۱. همگانی بودن اثر

همان‌طور که دیوارهای فضاهای شهری در سیطره بصری مخاطبان و شهروندان قرار می‌گیرند، آثاری که بر روی آن‌ها شکل می‌گیرند نیز در حوزه و مالکیت عموم هستند. از این رو توجه به همگانی بودن اثر نباید از نظر پنهان بماند. بنابراین هنرمند برای خلق و محقق ساختن ایده‌اش از خلال اثر در یک محیط و یا محل عمومی یقیناً فرهنگ و سلیقه شهروندان را نیز باید شناسایی نموده و در اجرا به آن‌ها توجه نماید. به عنوان مثال نمونه ارائه شده در ذیل دیوارنگاری است که «جم پلنزا» هنرمند ژاپنی از قابلیت‌های تکنولوژی در نحوه و چگونگی تعامل با مخاطب و محیط بهره لازم را برده است (تصویر ۱).

تصویر ۱.

جم پلنزا، ۲۰۰۴، پارک میلینیوم در شیکاگو
منبع: cityofchicago.org

تصویر ۲.

نمونه‌ای از دیوارهای صدا
منبع: google.comsearchsa

۲. مخاطب

اینکه یک دیوارنگاری شهری در کجا، با چه کسی، چه نیازی، چه فرهنگی و چه میزان سواد بصری در گفتگوست؟ مهم است و به نظر می‌آید می‌تواند در نوع نگرش هنرمند برای ایده‌پردازی‌اش تعیین‌کننده باشد. چرا که وقتی یک دیوارنگار در محیطی عمومی مانند فضاهای شهری شکل می‌گیرد یقیناً در جایگاه رسانه‌ای پویا ابتدا با فضای فرهنگی پیرامون خود در تعامل است. بنابراین در کنار رویکرد اثر، توجه به ویژگی‌های فردی و جمعی مخاطبان و میزان درک و یا علاقه‌مندی به درک آن‌ها از موضوع که خود بخش اعظمی از فضای فرهنگی حاکم بر اثر را شکل می‌دهد، ضروری است (تصویر ۲).

۳. فضای باز (جغرافیای مکانی و توپولوژی منطقه‌ای)

یکی از ویژگی‌های دیوارنگاری شهری واقع شدن اثر در فضای بیرونی، شهری و عمومی است که شامل جغرافیای مکانی دیوار و توپولوژی منطقه است. از این حیث توجه به موقعیت مکانی دیوار نسبت به مخاطب و همچنین نوع قرارگیری جغرافیایی دیوار نسبت به خط استوا، جهت تابش آفتاب در ساعات مختلف روز و چگونگی قرار گرفتن سایه‌ها از عوامل بیرونی بر اثر است که هر کدام بنیان‌هایی در شکل‌گیری دیوارنگاری شهری است که باید قبل از هر اقدامی مورد بررسی هنرمند قرار گیرند.

۴. معماری

رابطه معماری و دیوارنگاری به گونه‌ایی است که گاه تفکیک آن‌ها از یکدیگر غیرممکن می‌گردد. به عنوان مثال آینه‌کاری‌های اماکن مقدس در معماری اسلامی و یا آثار «گائودی» را می‌توان نام برد که در نوع خود دیوارنگارهای خاصی هستند که با معماری گره خورده‌اند.

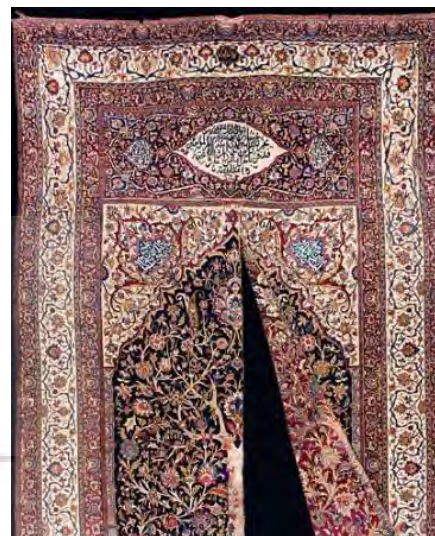
۵. محیط

شاخص ترین وجه تمایز نقاشی دیواری با نقاشی سه پایه ای در ارتباط و تعامل دیواری با دیوار، معماری و محیط پیرامونش است، بنابراین معماری و محیط حاکم بر یک دیوارنگاره عواملی هستند که می‌توانند پیوند میان اثر و عناصر محیط را با مخاطبانش برقرار سازند (تصویر ۳).

تصویر ۴.

اثر یویو یانگ، دروازه شرق و غرب، وال استریت در منهتن پلازا
منبع: google.comsearchsa

تصویر ۳.

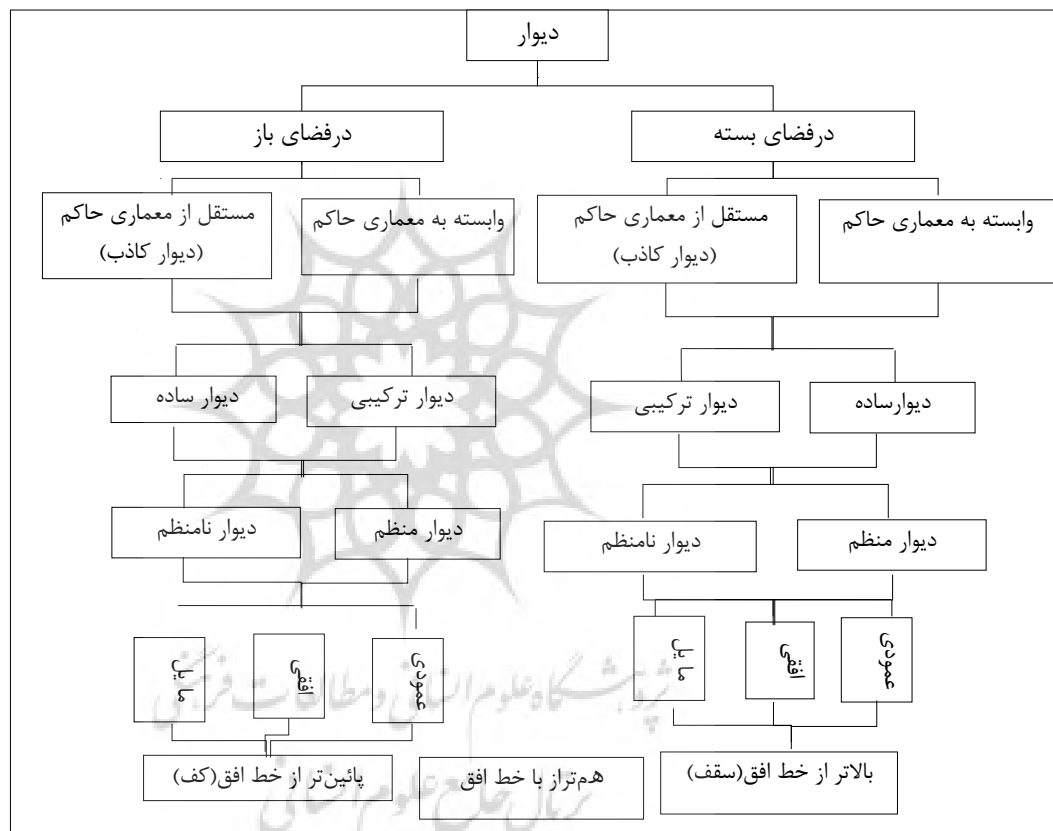
دیواری از فرش
منبع: google.comsearchsa

ویژگی‌های دیوارنگاری شهری

ویژگی‌های دیوارنگاری شهری را کفشچیان این‌گونه توصیف می‌کند «متناسب با فرم، ابعاد دیوار و نوع دیوار (ثابت یا متحرک بودن آن)؛ تناسب مواد و مصالح اثر با مواد و مصالح بستر دیوار؛ عدم تغییر نقش کاربردی دیوار؛ اثر دیواری باید هماهنگ با محیط دیوار باشد؛ تناسب ماندگاری اثر با عمر دیوار؛ تناسب شیوه اجرای اثر دیواری با بافت دیوار و ساختار زیباشناختی معماری حاکم بر دیوار؛ متناسب با افق دید دیوار در محل باشد؛ متناسب با فرهنگ حاکم بر منطقه و مخاطب؛ توجه به عوامل بصری ثابت و متحرک در محیط؛ توجه به وضعیت و موقعیت مخاطب در دیدن و خوانش دیوارنگاره (توجه به سرعت حرکت و مدت زمانی که مخاطب برای خوانش اثر دارد)؛ انتخاب محل دیوارنگاره به گونه‌ایی باشد که منجر به حادثه و یا خطر نگردد» (کفشچیان، ۱۳۸۳: ۷۲).

دیوار کاذب در فضای باز

برای ورود به موضوع اصلی تحقیق برحسب ضرورت در یک تقسیم بندی به بررسی اهمیت دیوار و ارتباطات کمی و کیفی آن با فضای بصری حاکم بر آن می پردازیم. به استناد نمودار ۱ و تقسیم بندی انجام شده به بررسی بیشتر انواع «دیوار کاذب در فضای باز» پرداخته می‌شود.

نمودار ۱. انواع دیوار کاذب. منبع: کفشجیان، ۱۳۸۵: ۴۴

۱. دیوارهای وابسته به معماری حاکم در فضای باز

چنان که در نمودار بالا است، دیوارها اشکال گوناگونی دارند که در نقاط مختلف و با کاربردهای متفاوت ایجاد می‌شوند. برخی از دیوارها مربوط به بناهای ساختمانی موجود در شهرها هستند که گاه به عنوان حایل و جداکننده دو محیط و بعضی اوقات به عنوان حامل در ساختمان‌های مسکونی و یا اداری در شهرها ایجاد می‌شوند. در این پژوهش از این نوع دیوارها با عنوان دیوارهای وابسته به معماری یاد می‌شود. شاید بتوان دیوارهایی را که گاه با اهداف گوناگون از قبیل آرام سازی، زیباسازی و هماهنگ سازی محیط و یا خاص جلوه دادن محیط بر روی دیوار

اصلی ساختمان‌ها با فاصله‌هایی از چند سانتیمتر گرفته تا چند متر از دیوار اصلی نصب می‌شوند را جزو دیوارهای کاذب دانست. بنابراین در این تحقیق به طور قراردادی این نوع دیوارها را نیز در کنار دیگر نمونه‌ها، دیوار کاذب بر می‌شماریم (تصویر ۵ و ۶).

تصویر ۶.

دیوار کاذب وابسته به معماری
منبع: pinterest.com/pin/

تصویر ۵.

دیواری با بهره‌مندی از قابلیت‌های محیط
منبع: google.com/search

۲. دیوارهای مستقل از معماری حاکم (دیوارهای کاذب) در فضای باز

با توجه به این که تنوع دیوارهای کاذب در محیط‌های شهری به لحاظ نوع کارکرد و متریال بسیار است در ادامه به مفهوم آن پرداخته می‌شود. این نوع دیوارها دو گونه‌اند: ۱. دیوارهای کاذب غیر وابسته به محیط پیرامون که متحرکند، مانند اتوبوس‌ها و ترن‌های شهری که پرداختن به آن‌ها خارج از موضوع تحقیق می‌باشد. ۲. دیوارهای کاذب مستقل از معماری. دیوارهای کاذب به لحاظ کارکرد فیزیکی هیچ ارتباطی با دیوارهای ساختمانی اطراف یا همان دیوارهای وابسته به معماری بنا نداشته اما به لحاظ کیفی با معماری حاکم و محیط شهری کاملاً مرتبط است و حتی در مواقعی به لحاظ نوع متریال می‌توانند مرتبط و هماهنگ باشند و یا برعکس. این مهم را ایده و هدف خالق دیوار و دیواری تعیین می‌نماید که در جای خودش طرح و بحث خواهد شد. از لحاظ طول عمر هم ممکن است دیوارهای کاذب در مواردی ماندگاری بسیار کمتری از دیوارهای وابسته به معماری داشته باشند، که گاه به آن‌ها دیوار موقت نیز گفته می‌شود. طراحی دیوارهای کاذب به عنوان بستر و یا خود دیوارنگاری بسیار حائز اهمیت بوده و نیازمند معرفی و شناخت بیشتر این نوع دیوارنگاری‌هاست. بررسی موقعیت جغرافیایی و شناخت قابلیت‌های بیانی و بصری دیوار و ویژگی‌های دیوارنگاری شهری در مورد دیوارهای کاذب نیز باید با همان ظرایف و دقت باد از سوی هنرمند مورد بررسی و تحقیق قرار گیرند. از ویژگی‌ها و برتری‌های دیوار کاذب باز بودن دست هنرمند در بدعت و نوآوری و خلق دیواری جدید با قابلیت‌هایی اضافه بر قابلیت‌های موجود در محیط است. خلق دیوار کاذب، پتانسیل‌هایی برای استفاده و دخالت دادن عناصر محیط در بطن اثر و خلق فضاهای جدیدتر زمینه‌ای برای تنوع و بروز خلاقیت در نوع اجرا است. اما نباید از این مهم غافل شد که بستر بسیاری از این نوآوری‌ها را گزینش درست موقعیت و مواد شکل‌دهنده دیوار محقق می‌سازد. این‌ها از مواردی هستند که گاه دیوارهای کاذب را برای خلق دیوارنگاره، امروزی‌تر و مناسب‌تر می‌سازند.

نگارندگان بر این باورند که نباید دیوارهای کاذب را دیواری تحمیلی نام نهاد، چون تحمیل زمانی است که چیزی یا عنصری به مثابه وصله‌ای ناجور و سوار بر چیزی دیگر باشد در حالی که این نوع دیوارها چنانچه درست و در جای مناسب بنشینند، می‌توانند کمبود و نیازهایی را در محیط برآورده سازند به گونه‌ای که چنانچه پس از مدتی برداشته شوند؛ مخاطب در محیط خلاء آن‌ها را احساس می‌کند و نیاز به بازگرداندن و یا بازنگری در محیط دیده می‌شود. لذا به جهت خاص شدن شرایط دیوارهای کاذب در تحقیق، لازم است به بررسی دقیق‌تر ویژگی‌های آن‌ها نیز پرداخته شود. رشد و توسعه شهرها گاه باعث شده در فضاهای شهری برحسب نیاز، دیوارها به گونه‌ای طراحی شوند که دارای قابلیت‌های متفاوت و خاصی باشند. این قابلیت‌ها امکان این را دارند که تا حد یک ویژگی خاص پیش روند. از این رو به نظر می‌آید محقق شدن این مهم در دیوارنگاری شهری مستلزم بررسی ویژگی‌های دیوارنگاره‌هایی است که بستر آن‌ها را دیوارهای کاذب شکل داده‌اند.

در اینجا باید یادآور شد که هرآنچه به عنوان ویژگی‌های دیوارنگاری شهری آورده شد، درمورد دیوارهای کاذب نیز کاملاً صدق می‌کند، با این تفاوت که دیوارهای کاذب با توجه به پیشرفت تکنولوژی در متریاال در اجرا و ایده پردازی برتری‌هایی به دیوارهای وابسته به معماری در دیوارنگاری شهری دارند. این برتری‌ها شامل؛ جنس، بافت، رنگ و انعطاف‌پذیری است. مواد و مصالح در دیوارهای کاذب مساوی است با همه متریاال‌های دیواری‌های وابسته به معماری به اضافه مواد و متریاال‌هایی خاص این نوع دیوارها از قبیل گازها، نور، درخت‌ها و گونه‌های گیاهی، یخ و..... که خود مستقل از هر چیزی می‌توانند دیوار باشند و گاه در عین حال که دیوار هستند می‌توانند به گونه‌ای طراحی شوند که همزمان دیوارنگاره نیز باشند. این قابلیت دیوارهای کاذب منجر به آزادی عمل در ایده‌پردازی و بیان ایده و اسباب ضرورت خلق این نوع دیوارهاست.

دیوار کاذب و وجه کاربردی آن در زندگی روزمره

کاذب در لغت به معنی دروغ‌گو و دروغین آمده است (معین، ۱۳۸۰: ۲۷۸۸) و در فرهنگ جامع فارسی-انگلیسی معادل کاذب در انگلیسی *lies, untruthful, mendacious, liar* است (حییم، ۱۳۸۰: ۷۹۲). به نظر می‌رسد، تعریف شفاف و مستندی از دیوار کاذب موجود نیست. از نظر این پژوهش دیوار کاذب، دیواری مستقل از معماری و محیط، در عین حال به لحاظ کیفی وابسته به آن است. ریشه دیوارهای کاذب را باید در اقلیم‌ها و فرهنگ‌های کهن و بومی مناطق مانند زندگی بدوی قبیله‌ها و حتی عشایر کنونی جست؛ اما بی‌شک دیوارهای کاذب در زندگی معاصر حاصل رشد تکنولوژی و صنعت و ضرورت زندگی شهری امروز هستند.

دیوارهای کاذب برحسب بیرونی یا اندرونی بودنشان کارکردهای متفاوت به خود می‌گیرند. این دیوارها در فرهنگ‌های گوناگون به اشکال و کاربردهای مختلف مورد استفاده‌اند. در گذشته غالباً دیوارهای کاذب نقش کاربردی داشته و در کنار آن وجه تزئینی و حظ بصری نیز به خود گرفته‌اند. به عنوان مثال در فرهنگ کوچ نشینی ایران در مناطق خراسان، کرمانشاه و ترکمن‌ها می‌توان چادرهای عشایر را که به عنوان مأمن و محل زندگی آن‌هاست دیوارهایی تلقی کرد که نقش دیوار و حایل را داشته و روی آن‌ها نقوش تزئینی بسیار زیبا، برگرفته از بافته‌هایشان کار شده است. این دیوارها را می‌توان نمونه‌های خوبی از دیوار کاذب دانست که در عین حال که نقش دیوار را دارند، دیوارنگاره‌های بسیار زیبایی نیز به شمار می‌آیند (تصویر ۸ و ۷).

دیگر نمونه این گونه از دیوارها را می‌توان در فرهنگ ژاپن و چین و کره جنوبی دید که در زندگی شهرنشینی حایل‌های موقت و سیاری^۲ را در اندرون ساختمان‌ها طراحی می‌کنند.

شاید بشود این کشورها را در زمره کشورهایی دانست که بیشترین استفاده کاربردی را از دیوارهای کاذب در زندگی روزمره و محیط‌های داخلی دارند. دیوارهایی که به علت وجود فرم‌های تزئینی گاه فراکتال و گاه نقاشی‌های خاص علاوه بر کارکرد آن‌ها به عنوان حایل و یک دیوارنگاره موفق نیز در درون خانه محسوب می‌شوند. بنابراین دیوارهای کاذب در وضعیت‌های گوناگون کارکردهای متفاوتی می‌توانند داشته باشند (تصویر ۹)

تصویر ۹.

partition wall در فرهنگ کره

جنوبی. منبع: نگارندگان

تصویر ۸.

دیوارهای کاذب در زندگی عشایری

منبع: نگارندگان

تصویر ۷.

دیوارهای کاذب در زندگی عشایری

منبع: نگارندگان

حال پیرو آنچه در کلیات تحقیق حاضر آمد، سؤال این است که آیا نمی‌توان با استفاده از چنین رویکردی دیوارهایی در فضاهای بیرونی مطابق با نیاز محیط، هماهنگ با فرهنگ حاکم بر آن ایجاد نمود و از آن‌ها با نگرشی نو در جهت کاهش آلودگی بصری محیط، آرام‌سازی، زیباسازی و یا بسیاری کارکردهای دیگر در محیط‌های شهری بهره برد؟! با بررسی و تعمق بیشتر به نظر می‌آید رسیدن به اهداف ذکر شده امری ضروری و منطقی است. از طرفی این نوع دیوارها شرایط خاص خود را دارند که باید مورد بررسی قرار گیرند. چرا که دیوارنگاری چنین دیوارهایی نیز ویژگی‌ها و قابلیت‌های خاصی دارد که شناخت و توجه به آن‌ها می‌تواند کمک شایانی به ایجاد فضای نو در پرداختن به ایده نماید.

ویژگی‌های دیوارنگاری در دیوارهای کاذب

اله‌خانی « عدم محدودیت در انتخاب متریا؛ قابلیت استفاده از خود دیوار به عنوان دیوارنگاره در موارد خاص مانند دیوارهای استیل، آب و ...؛ قابلیت هماهنگ‌سازی راحت‌تر و بهتر با محیط؛ طراحی خاص فرم دیوار به منظور هماهنگی با معماری محیط؛ ارتباط همه جانبه دیوارکاذب به لحاظ فیزیکی با محیط و برعکس؛ وجود دیوار به مثابه یک فرم زیباشناسانه یا دیوارنگاره در محیط؛ برخی از این نوع دیوارها دارای دو یا سه وجه می‌باشند که هرکدام خود قابلیت‌هایی بالقوه دارند و می‌توانند محیطی فعال بسازند؛ قابلیت تغییر سریع در محیط‌های شهری» ویژگی‌های دیوارنگاری دیواره‌ها را این چنین بر می‌شمارد (اله‌خانی، ۱۳۹۵).

واضح است که خصوصیات و قابلیت‌های اطلاق شده به دیوار کاذب در بالا جملگی می‌توانند مزایایی باشند بر ضرورت خلق دیوارهای کاذب، اما دلایل دیگری را می‌تواند بر تأیید این ضرورت آورد که در ذیل به آن‌ها پرداخته شده است.

ضرورت خلق دیوارهای کاذب با توجه به بررسی‌های انجام شده در پژوهش

۱. کاهش آلودگی‌های بصری محیط از طریق ساخت دیوارهای کاذب هماهنگ با محیط

در بافت فرسوده شهرها گاه دیوارهایی به چشم می‌خورند که به علت ناهماهنگی به وجود آمده میان آن‌ها و دیوارهای جدید پیرامونشان سیمای شهر را ناخوشایند ساخته‌اند. به نظر می‌آید، می‌توان با طراحی و خلق دیوارهای کاذب و نصب آن‌ها بر روی دیوارهای قدیمی فضایی امروز تر و منسجم‌تر در محیط به وجود آورد. البته این بدان منظور نیست که چنین دیوارهایی فقط در بناهای قدیمی کاربرد دارند بلکه بسته به نوع نیاز و طراحی مناسب محیط، معماری حاکم بر دیوارها و فرهنگ مخاطبین دیوار می‌توان از این دیوارهای کاذب و قابلیت‌های آن در جهت زیباسازی و ... بهره برد.

۲. بدعت و نوآوری در محیط‌های شهری

دیوارهای کاذب و غیر وابسته به معماری از آن جهت که برای محیط‌های شهری طراحی می‌شوند، امکان بهره‌گیری از مواد و متریا‌لهایی با تکنولوژی روز را دارند که خود بستر مناسبی را برای نوآوری و خلق فضاهای جدید در محیط را فراهم می‌سازند.

۳. نیاز به رابطه بهتر میان مخاطب و محیط

گاهی اوقات رابطه میان محیط با مخاطب آنقدر سرد و تکراری می‌شود که به راحتی نیاز به بازسازی محیط احساس می‌شود. «خلق دیوارهای کاذب با طراحی خاص می‌تواند این رابطه (رابطه میان مخاطب، محیط و اثر) را نزدیک‌تر ساخته و محیطی جذاب و فعال به وجود آورد. به عنوان مثال خلق دیوارهای اینترکتیو در محیط‌های شهری با بهره‌گیری از قابلیت‌های تکنولوژی معاصر» (اله‌خانی، ۱۳۹۵: ۳۳).

نتیجه

دیوار کاذب شهری، دیواری مستقل از معماری و محیط، در عین حال به لحاظ کیفی وابسته به آن است و ریشه آن را می‌توان در اقلیم‌ها و فرهنگ‌های کهن و بومی مناطق مختلف مانند زندگی بدوی قبیله‌ها و حتی عشایر کنونی جست؛ این دیوارها در زندگی امروز، حاصل رشد تکنولوژی و صنعت و ضرورت زندگی شهری هستند. با جانمایی درست و خلق دیوارهای کاذب می‌توان محیط و فضای عمومی کلان شهرها را که دچار ازدحام و آلودگی بصری فراوانند از خمودگی و تکرار به محیط‌هایی پویا و زیبا با بیانی امروزی تبدیل کرد. این هدف در هر منطقه و مکان از شهر بر حسب نیاز محیط خارج از دغدغه عدم وجود دیوار مناسب برای بیان ایده می‌تواند محقق و به

خلق دیوار کاذب در تناسب با معماری حاکم بر محیط و هماهنگ با ایده منجر شود. واضح است این نوع دیوارها دیگر تنها یک بستر نیستند و در بسیاری مواقع خود دیوار و نوع طراحی خاص آن می‌تواند یک دیوارنگاره تلقی شود که یکی از مهم‌ترین ویژگی‌ها و قابلیت‌های دیوار کاذب است. پویایی، نو بودن و هیجان مستتر در این نوع آثار که نشأت گرفته از ایده‌های خلاقانه هنرمندان با استفاده از قابلیت‌های بیانی متریال‌ها و تکنولوژی روز می‌باشد از مهم‌ترین ویژگی‌های این نوع آثار است که ضرورت توجه به آن هم در بخش آموزش و هم در سیستم اجرایی شهرهای رو به توسعه توصیه می‌شود.

پی نوشت

۱. Jaume Plensa.

۲. Partition wall.

منابع

- اله خانی، کریم. (۱۳۹۵). ضرورت جانمایی دیوارهای کاذب در دیوارنگاری شهری، پایان نامه ارشد، مشهد: دانشگاه فردوس.
-حییم، سلیمان. (۱۳۸۰). فرهنگ لغات فارسی. تهران: فرهنگ معاصر.
-کفشچیان مقدم اصغر. (۱۳۸۳). بررسی ویژگی‌های نقاشی دیواری، هنرهای زیبا، شماره ۲۰، ۶۷-۷۸.
-کفشچیان مقدم، اصغر. (۱۳۸۵). چگونه یک نقاشی دیواری را سامان دهی کنیم، نشریه هنر و معماری، هنرهای تجسمی، شماره ۲۵، ۴۹-۴۲.
- معین، محمد. (۱۳۸۰). فرهنگ فارسی معین. تهران: امیرکبیر.

-www.cityofchicago.org

- www. google.comsearchsa

-www.pinterest.compin